

A „KELET” előfizetési díja:
Videkre postán vagy helyben házhoz hordva
Égész évre 10 frt
Félévre 5
Negyedévre 3
Egy óra helyben 1 frt 50 kr
Egyes szám ára 7 kr.

Megjelenik a „Kelet” minnennap, az ünnepeket követő napok kivételével.

KELET.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPILAP.

AZ ÉRTÉKESB. CIKKEK DÍJZATNAK.
Kéziratok nem adtnak vissza.

Szerkesztői szállás:

Főtér 4-ik szász, hová a lap szellemi részét illető közlemények czimzendők.

Hirdetési díjak.

Hatszor használt garmond sor vagy annak tere 6 kr.
Bélyegdíj minden hír 1 tés után 30 kr. Nagyobb és gyakrabbi hirdetések külön kedvezményt is nyújthatnak kiadónak.

Hirdetéseket fölvesznek:

Bécsben: Orpelt Alajos Stadt Stubenbastei Nr. 2. (Eckhaus der Wollzeile 36.) Haasenstetn et Volger (Vallfischgasse 10) End. Mosse Publicistische Bureau Budapestben: Haasenstetn és Volger hirdetés közv. irodája. Goldberger A. V. hirdetések felvétel irod. Budapestben Szervitátor 5. sz.

Nyitási czikk

garmond sora után 25 kr. fizetendő.

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetések és hirdetések küldendők.

Kolozsvártt, szeptember 3.

(2) Az első Deák-szobor leleplezéséről hozt hírt a sajtó, a midőn a szülő-megye magához méltóan ünnepelte meg a Nagyot, ki életével ünnepelttette a földet, mely neki életet adott, a hon távol vidékei sem maradhatnak el a hódolat adójával, mely kötelesség, s mely meghozza tartozás, visszatartva adósság.

A kísérlet megtétele ugyan, hogy a nemzeti ünnep a párt-érdek szolgálatában zsákmányoltassék ki, de — a mi a magyar nemzet józan értelméről s valódi kegyeletességéről tanúskodik — hasztalan; s valamint mi, kik annak idején, talán leggyöngyöbb, de mindenesetre egyik legbuzgóbb híve valánk, mint a napi sajtó közege, a most is és mindenha ünnepeltünk, nem formálhatunk különleges szabadságot a nagynak emlékéhez — nincs, nem lehet olyan zuga e hazának, mely hidegen maradhatna a név hallatára, melynek hordozója egykor megismerősítésé vala a magyar nemzetnek — hangozzék e név az érzőszobor leleplezésekor, avagy a történelem ítélőszéke előtt, a politikai küzdelmek homokján, avagy a gyermekeik nemzete történetére oktató atya tüzihelyénél.

A balottakat sirjokból föltámasztani nem lehet, de elevennő tenni emlékeket a szívekben: a nemesen érezőnek édes kötelessége s a hatás, mely ez emlék eleven tudatából az egyénre s az egyének összességére: a nemzet-re származik, megismerősítő kohává válhatik a jellemnek, tetterőnek, mely nélkül sem egyes, sem az összeség a történelem számottevő tényezőjévé nem válhatik.

És ha valakinek, Deák Ferencnek emlékezte lehet ily örökön ható keletző-örvé, azé a Deák Ferencé, a ki a szív és ész ama csodás egyarántságát szakadatlan egyetlen szerelmesnek: a hazának szentelése s a törhetlen jellem erejét nem csak egyéni életében, hanem a közrehatásban is oly páratlan mértékben érvényesíté, hogy a maga szerénységében is világtörténeti tényezővé kelle szűkségkép válnia.

Az idők moha bevonhatja nem csak most leleplezett s ezután fölállítandó érző-szobrait, hanem ama monumentális alkotásokat is, melyek a magyar törvényhozás évkönyveiben elválaszthatatlanul kapcsolottak Deák Ferenc nevéhez. De valamint az ősrégi bronz-maradványok a rájuk tapadt rozsdától nem vesztenek, hanem nyerne értéktükben: ez alkotások is csak gyarapodhatnak, csak értékesebbé válhatnak az idők rendén s letárlódván róluk mindaz, mi a kor muló bélyegét hordja magán, időtlen időkön át oly al-

pokká válandanak, melyek a továbbfejlés szilárd fundamentumai bizonyulandanak.

Nem a mindig változó öltök szük lát-körének, önző érdekeinek és sokszor kiesőnyes küzdelmeinek és vívódásainak, hanem a nemzetek nagyszabású fejlődési folyamatának szempontjából itélendő meg az, ki a nemesen egyszerű ható-eszközökkel egy nemzet, egy birodalom történetének nyitá meg új korszakát. S lehet, a saját érdek-körében elfogódott itélő talán találhat kisszerű kifogásaira alkalmat; azok, kik a nagy kezdet folytatására hívtak, lehet balfogásokkal változtatásokat, módosításokat tehetnek a nagy egész egyes részletein; de az egyszer megindított ár uralkodó sodra gyökeres változást szenvedni nem fog s a méltóságos hőmpolygás már eleve megnyerte azt a célt, a hova a pálya végén, nagyjában, eljutni fog.

Az ünnepély méltóságos hanghullámai-ba csak egyetlen dissonáns sivitás vegyült: a nagy névvel takarózók öröklődése, hogy kiváltságot formáljanak a hatalomra-vágók párttörődése számára még ebből az ünnepből is. S e törekvés annyival kellemetlenebbül hat az elfoglaltatlan szemlélőre, mert olyanok kísértik meg: most, kik annak idején méltó hibáztatással illették azokat, kik szintén egy nagy férfiú nevével sátorozva az egész nemzet közkiességét egy másik szélsőség szerencselovagjai számára akarták volna lefoglalni.

Am, a gyarlóság e példái csak még jobban kidomborítják a valódi nagyság körvonalait s valamint az árny, ellentétes voltával, emeli a fényt, a historiai határozott alak csak nyerhet e kuszált s kiesőnyes vonásokból össze hányt-vetett háttér nyomán. Az utókor látó-szeméi előtt feltüntetni a férfut testi megjelenésében a mester vésőjének műve — de még jobban a nemzet életében nyilvánuló hatásos s azok a történeti tények, melyek mögött az értelmes szemlélő mindig föltalálhatja a valódi okokat, melyeknek származékai ép e tények valának.

Azért hát nincs miért féltünk. Az ünnepi zaj elmúlik, szét foly a levegő-égben, de az érzőszobor s még inkább a történet könyvében foglaltatott élő emlék, daczol az idők fogával s az ősziréség zománcza, mely lassanként be fogja vonni ezt a monumentumot, csak értékesebbé teendő a jövő számára azt az alakot, mely nem a rövid éltű ember-öltök mértékével méretik.

Emlékirat

a brassói iparkamarához.

Gr. Schweinitz Gyula kamarai tagtól.

II.

Kétségtelenül igaz, hogy Magyarország igen nagy része Fiume felé gravitál; igaz,

reán egy kis pavillonban, mely csaknem egyik részét teszi a szelamlék-nak. A szokások rendkívüli felforgatásából azonnal kitaláltam, hogy miről van szó.

— Valakit be akarok mutatni neked, tette hozzá atyám rejtélyes mosolylyal.

E bir forrongásba hozta az egész házat:

Ámbár, hogy a körlehetlen szabály szerint csak sűrűn lefátyolozva jelenhettem meg, mégis Naaly, ki természetesen be volt vonva a titokba, legszebb öltözék-met adta reám. Saida saját kezével akarta rendezni hajamat, s felsőnői a boursko-t (tudod azon kelme darabot, melyet a szemre illesztnek;) s végre „habarab“-mat, mely elfedi a fejét és homlokot. Daczára vidám nevetései-nek, egy kicsit mégis csak fel voltam indulva.

Legyőzhetlen izgalmat éreztem, melyet még fokoztak az előkészületek.

Ezer gondolat járt keresztfül-kasul felhevült aryamban, egyik a másikat győzve le felváltva.

Majd a Hospah báremének felmerült képe töltött el borzalommal, majd az atyám biztatásai hatottak reám csilapítólag, a öntötték bizalmat belém.

Készen voltam. Saida csaknem oly dobogó kebellet nézte elinduláomat, mintha ő róla lett volna szó. Naaly mintegy bátorítólag ölt meg. Egyedül Bell, ki nagyon komolyan tartotta magát fátyla alatt, volt velem jöveendő.

Nem vagyok bátor természetű, azt jól tudod, de csak előre szoktam reszkelni. Egy ily eseményhez érve összerzedtem egész hidegvérrel.

Nem akartam, hogy erőt vegyenek rajtam sem előítéletem, sem mások befolyása; elodáztam magamtól minden előleges elhatározást.

hogy a Dunának nagy jelentősége van Magyarországra nézve. Mindezek mellett azonban az is áll, hogy a Gyurgyevóval, Galac-czal, Rucsekkel, Várúval stb. való összeköttetés, továbbá a Bukarest-Osnavoda-Küsz-tendzei vasúti összeköttetés létesítése után Magyarország egy igen nagy részére (t. i. az erdélyi s ezekkel szomszédos részekre) nézve a legrövidebb út a Dunához és Fekete-Tengerhez, valamint a Suez-catornához egyenesen Brassón keresztül fog vezetni. Épen ebben rejlik e városnak mint kereskedelmi s leendő ipari helynek nagy fontossága; s részéről határozottan abban a nézetben vagyok, hogy az iparnak Brassóból kell az ország belseje felé előrehaladnia s illetőleg kiterjeszkednie.

Brassó természetszerű vonatkozásai mesze-tulterjednek a Barcaságon és Három-széken túl s épen azért a városnak mindent el kell követnie arra nézve, hogy a forgalmat Brassó felé megkönnyítse, az ipart emelje, a kereskedelemnek pedig megszerezze azokat az előnyöket és kényelmet, melyek a kereskedelmi forgalmat e város felé terelhetik.

Az előadott körülményeket tekintetbe véve indittatva érzem magamat, mint a brassói iparkamara tagja, egy csomó javaslattal lépni föl, melyeket melegen ajánlok a kamara és a közönség figyelmébe. Jól tudom én, hogy mind az, a mit én ajánlok, nem történetik meg egyszerre és azonnal; de némely itt közlendő javaslataim magából a kamara kebeléből azonnal a város elé terjesztendők, melynek viszont azonnal tárgyalás alá kellene azokat vetnie.

I. Tekintve azt a körülményt, hogy a földmívelés a jóllet fő kuforrása, s ipar és kereskedelem mindaddig nem virágozhat föl, míg a földmívelés nem kapott erőre; s tekintve azt, hogy a birtok még mind nincs szabályozva: tegyen a kamara a föld-mívelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszteriumhoz minél előbb előterjesztést az iránt, hogy a birtokszabályozási eljárás a lehetőleg egyszerűsítéssé annnyival is inkább, mivel ez intézkedés s illetőleg reform szűke-gességét már maga a miniszter ur ó excel-lentiaja által egybehívott enquete is, habár inkább csak mezőgazdasági szempontból ki-mertitlen hangsúlyozta, az iparnak és ke-reskedelemnek pedig égető érdeke szintén azt követeli, hogy a birtokrendezés a lehető legrövidebb idő alatt az egész országban ke-resztülvitessék.

A brassói kereskedelmi és iparkamara képviseli az erdélyi részek igen nagy contin-gensének mezőgazdasági érdekeit is s nem kerülhetné el figyelmét az a körülmény, hogy mert a birtok még nincs rendezve: emiatt

az ipar- és kereskedelem fejlődése is nagy hátrányt szenved.

Azonban a birtokelkülönítésnek s illető-leg a közös tulajdon arányosításának a tago-sítással együtt kell létesíttetnie, sőt az utó-bít kényszer útján kellene keresztülvinni mindenütt, ahol valamely közös birtokot a törvény értelmében föl kell osztani, ami természetesen nem vonatkozik a községek bir-tokára, amit nem kell összetávozteni a kö-zös birtokkal.

Az egész ország érdekében áll, hogy a birtok már egyszer rendezve legyen s a föld-mívelést megszabadít-uk mindazoktól a bé-kóktól, melyek a talaj szabad használatát gátolják; ezt pedig polgári és törvénykezési uton soha sem fogunk rövid idő alatt keresztülvinni.

E tekintetben a kamarának az Erdélyi Gazdasági Egyesület, valamint szász gazdasági egyesület 1878. május 8-án benyújtott előterjesztéseire kellene hivatkoznia.

Hajos János

elnöki megnyitó beszéde a székely-egylet csikszeredei vándorgyűlésén. (Vége.)

Nem merengek hát a multon, hanem a jelenet vizsgálják lelki szemem, s a jövőt keresik: ebben összpontosul legyletünk feladata is által-ban, és a jelen gyűlés kiválcán Csik-Gyergyó- és Kászonszék (ma Csikmegye) jelenével és jövőjé-vel kell, hogy foglalkozzék.

És mit mutat a jelen? De mielőtt erre felel-nék egy rövid kitérését kell tennünk az országunk s ebben a székelység legközelebbi multjára.

Ép 31 éve, hogy az 1848-ki európai eszma-mozgalom három nagy politikai jelszóval ajándé-koztta meg az európai államok legnagyobb részét: Szabadság, egyenlőség, testvériség. E jelszavak varázshatására megtámadult a mezőgazdasági föld az öt terhelő szolgalmi és urbéri nyűgöktől, fel-hullottak a válságfalak, mely ember és ember kö-zött politikai jogokban és az igazság kiszolgálta-tására nézve századokig fennállottak, szabaddá lett a gondolat és a kéz munkája, az ipar lerázta az öt korlátozó békét, a tudomány és a felvilágoso-dás kapuja megnyílt, mert napról-napra nagyobb tért nyert azon meggyőződés, hogy az nem lehet többé egyes osztályok vagy buvárdok kizáró-lagos kineve, hanem olyan általános létstemeny az, mint a nap, melynek fénye sugara és haszna egyaránt behatol a gazdagok fényes palotáiba, mint a közép- és kisbirtokosok házaiba. A test-vériség ezámjé egymáshoz közelkedésre ógatta a különböző osztályokat, vallásfelekezeteiket. A na-pontként fejlődő új helyzetek és viszonyok által mind inkább be kezdtük látni, mily nagy hégaz támadt a legközelebbi mult és a szűkegképén

njonan alakulandó helyzet között. A társadalmi életnek, a mezei gazdaságnak, a birtokviszonyok-nak, ipar és kereskedelemnek újabb újabb igényei alakulási merültek fel. Szóval a régi állapot gyökeres változásnak indult, s hova tovább él-n-kében kezdett felszínre jutni azon meggyőződés, hogy merőben új korszaknak állunk közöben, mely szükségessé teszi sok részben szakit-nunk a multtal, s alárendelni vágyainkat, törekvéseinket, munkásságunkat az általuklásra törekvő helyzet kívánalmainak; az államban, mely külföldben sem egyb, mint az egymással ellentétben álló érdekek harcztera, új meg új érdekek születnek és vártak kifejlődésre, valamint egymással szembe való bé-kés kiegyenlítésre; s mindezekből természetlen mun-karész és kötelesség jutott törvényhozásnak, kor-mánynak és az egyeseknek is széles Magyaror-szágon épen úgy, mint a Székelyföldön is a leg-első egykori primortól kezdve le az utolsó pixida-riusig.

És ki tagadhatná, hogy kivált 1867 óta, mikor az ország alkotmánya felett évtizedekig bo-rongott fellegék eloszlottak — a méh és a han-gya szorgalmával igyekezett a törvényhozó test — iparosok, kereskedők, s általában minden, a ki élni és mozogni tudott oda hatni és munkálni a maga körében, hogy a korszellem által megren-dített közállapot a kor és általános haladás igé-nyeinek megfelelő alakulást nyerjen, a multnak megtartható anyagai czél szerden beillesztessenek az új állami, társadalmi és nemzetgazdasági élet ke-retébe, szóval, hogy teremtsük ujja magunkat a nélkül, hogy jövő létezésünket kockázza tennők.

De az idő haladt feletünk feltartoztatba-tatlanul maga után, s ha azt kérdjük, versenyt haladunk-e vele? volt-e elég szellemi erőnk meg-bírni a végtelen nagy munkát, melyet a lényeg-ében megváltozott viszonyok ezer karu óriása nyakunkra zúdított? s ha még azt is kérdjük: legalább aránylagosan haladtunk-e ha nem is az európai más miveltebb népek emelkedettségéig, hanem csak bonyolult belviszonyaink mértékéhez képest csak annyit, a monnyit már ősfantartási őstötöndöknél fogva is haladunk kell vala, fájdalom, igennel aligha feltárhadtunk.

S épen ebben áll a jelennek képe a Székelyföld belviszonyait illetőleg.

Csak egy futó pillantást kell vetnünk a szé-kelyföld bármely falujának határára, s ott látva azt a végtelen sok apró szakszerű földdarabot, melynél nem tudja az ember, a székely szorgal-mát bámulja-e inkább, mely ilyen elaprózott és fáradságos gazdál-gás mellett sem engedí el magát és családját a koplalásnak, első pillanatra azon szűkség érzete merül föl lelkünkben, hogy a bir-tokviszonyok czél szerű rendezése által egy kevésbé fáradságos, de egyez-ismind jutalmazóbb mezei gazdál-gás alapját kell mulhatatlanul és mielőbb megteremtőnünk.

Csik-Gyergyó- és Kászonszék 78 □ mért-föld területén, a mint tudva van, 1000 bold álta-

— Del-jes álmai vannak alkalmasít?

— Oni azokban nem hiszek.

— T-hát?

— Tehát biztosítom kegyedet, hogy arca

nagyon szépi.

E kitérés merészséggel kimondott, ennyire rögtönzött dicséret legkevésbé sem hozott zavartba.

Bztes levén tudatlansága felől, üggetten, hogy avasson be engem is tett feltételezés til-kába.

— Ha csak szeméi és hangjával bírna is, felelt udvariasan, már akkor is igazam volna.

Kiseb gunyos hangon folytattam a osatáro-zást, ürgetve, hogy fessse le előttem arcomat. Miután darab ideig követte magát, végre így szólt:

— Daczára nagy komoly szeméinek, ajkai mindig mosolyognak, fogai aprók ragyogók; orra egyenes és finom szabású és éppen alatta, balor-czáján van egy kis anyajegy.

Mintha a fellegekbi zubantam volna alá.

— Minő árulás! kiáltottam fel, ön látott engem Párisban. . .

Határozottan tagadta.

— Akkor hát boszorkányság! . .

Egy percig gyönyörködött meglepetésem-ben s aztán kivett tárczájából egy arcképet s előmba tartotta.

A nagy meglepetése felkiáltása röppent el ajkaimról, magamra ismerve a képen. Atyámra egy szemrehányó tekintettel vetettem, melyet ő nagyon érzéketlenül vett, s úgy látzott mulat-tatja őt megveretéseim.

(Folytatása következik)

A „KELET” TÁRCZÁJA.

A HERCZEGNŐ HAZATÉRÉSE.

REGÉNY.

Írta:

VINCENT JAKAB.

Első rész.

— II —

(Folytatás.)

XI.

Csakhamar észrevettem, hogy férjbezmene-teleim e fontos ügy, nem titok többé a család előtt, elkezdve mostoha anyám Zsinabon s vő-gezve a kis Saidán, kinek tolytonos csacsogása ki nem fárad, azon nagy butaság emlegetésében, mely részembe jut. Könnyű volt belátnom, hogy általános összeesküvés van közöttük, mindenként azon lenni, hogy biztosítsák Mahomed ur győzelmét fel-tem. Még maga Bell is részükre állott, Feri-deh elbeszélése nyomán, felszámítva előttem mind-azon pazar fényt és pompás ellátást, mely egy oly oly férfi oldalán környezni fogna.

Végre, néhány nap mulva atyám bejött egy reggel hozzám jelenteni, hogy délután várni fog

Az „Ellenőr írja: A novibazári szandás megszállása, kétséget alig szenvedő hírek szerint e hó 8-án veszi kezdetét. Az időknek nevezete jele az, a miként e híreket, s a megszállás tényét fogadják ugy az európai közvélemény, mint mi ellenziki sajtónk. Bosznia és Herzegovina

